

KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 18.5.2018r.
COM(2018) 304 final

KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY
w sprawie edukacji w sytuacjach nadzwyczajnych i w czasie przedłużających się
kryzysów

1. ZOBOWIĄZANIE DO ZAPEWNIENIA BEZPIECZNEJ, SPRZYJAJĄCEJ WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU EDUKACJI O WYSOKIEJ JAKOŚCI W SYTUACJACH NADZWYCZAJNYCH I W CZASIE PRZEDŁUŻAJĄCYCH SIĘ KRYZYSÓW W RAMACH DZIAŁAŃ ZEWNĘTRZNYCH UE

W agendzie na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030, szczególnie w ramach jej celu 4¹, uznaje się znaczenie wysokiej jakości kształcenia i szkolenia jako istotnej podstawy eliminacji głównych światowych wyzwań. W 2016 r. potrzeba ta została uznana na Światowym Szczycie Humanitarnym przez utworzenie platformy „Education Cannot Wait” („Edukacja nie może czekać”)², aby zmienić sposób świadczenia usług edukacyjnych w sytuacjach nadzwyczajnych i w czasie przedłużających się kryzysów.

Prawo do nauki uznano w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej³, która jest skierowana do instytucji UE, a także do państw członkowskich, kiedy wdrażają one prawo UE. Prawo to ma zasadnicze znaczenie dla pokojowego rozwoju społeczeństwa⁴, wzrostu gospodarczego i wykorzystania potencjału każdej osoby. Traktat o Unii Europejskiej zawiera wyraźne zobowiązanie UE do promowania ochrony praw dziecka⁵. Prawo do wysokiej jakości, sprzyjających włączeniu społecznemu kształcenia, szkolenia i uczenia się przez całe życie stanowi pierwszą zasadę Europejskiego filaru praw socjalnych⁶. Dzieci zajmują szczególne miejsce w działaniach zewnętrznych UE, zakorzenione w prawach dziecka⁷ i potwierdzające, że „polepszenie sytuacji dzieci jest konieczne, jeśli chcemy skutecznie przeciwdziałać niestabilności państw i zapewnić długotrwały zrównoważony rozwój, spójność społeczną, stabilność i bezpieczeństwo humanitarne, zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym i światowym”⁸.

W praktyce jednak miliony dzieci są pozbawione dostępu do edukacji o wysokiej jakości z powodu przedłużających się konfliktów, przymusowego wysiedlenia, przemocy, zmiany klimatu i klęsk żywiołowych. Czynniki te powodują powstawanie niewykształconych, **straconych pokoleń** oraz stanowią główne przyczyny, które zmusiły tak wiele z takich osób do udania się w niebezpieczną drogę do Europy⁹ i innych regionów na świecie, co niekorzystnie wpływa na stabilność ich sytuacji i ich rozwój.

Połowa dzieci na całym świecie, które nie uczęszczają do szkoły, zamieszkuje w regionach owładniętych kryzysem lub konfliktem, a niemal połowa uchodźców w wieku szkoły podstawowej nie uczęszcza do szkoły. Zmusza to UE do zareagowania przez wykorzystanie szeregu instrumentów i metod pozostających do jej dyspozycji. W ostatnich latach UE znacznie **zwiększyła wsparcie** dla edukacji w sytuacjach nadzwyczajnych i w czasie przedłużających się kryzysów na całym świecie, uznając, że edukacja jest najbardziej chronicznie niedofinansowanym sektorem w sytuacjach kryzysowych, na który przeznacz

¹ Zapewnienie sprzyjającej włączeniu społecznemu i sprawiedliwej wysokiej jakości edukacji oraz wspieranie działań na rzecz zapewnienia wszystkim osobom możliwości uczenia się przez całe życie.

² <http://www.educationcannotwait.org/>

³ Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, art. 14. Dz.U. C 326 z 26.10.2012, s. 391–407; Zgromadzenie Ogólne ONZ, Konwencja o prawach dziecka z dnia 20 listopada 1989 r., zbiór traktatów ONZ, t. 1577.

⁴ Globalna strategia na rzecz polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej przedstawiona przez wysoką przedstawiciel unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa w czerwcu 2016 r. https://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/pages/files/eugs_review_web_13.pdf

⁵ Art. 3 ust. 3 akapit drugi oraz art. 3 ust. 5 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) zawierają wyraźne zobowiązanie UE do promowania ochrony praw dziecka w ramach działań wewnętrznych i zewnętrznych UE.

⁶ Komunikat Komisji „Ustanowienie Europejskiego filaru praw socjalnych”, COM(2017) 250.

⁷ Wytyczne UE w sprawie promowania i ochrony praw dziecka przyjęte przez Radę w 2017 r.

⁸ COM(2008) 55 i Wytyczne UE w sprawie promowania i ochrony praw dziecka przyjęte przez Radę w 2017 r.

⁹ COM (2017) 211, komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady: Ochrona migrujących dzieci.

się na świecie mniej niż 3 % wszystkich środków na pomoc humanitarną¹⁰. UE zwiększyła finansowanie edukacji w sytuacjach nadzwyczajnych i kryzysowych z 1 % pomocy humanitarnej w 2015 r. do 8 % w 2018 r., przy czym docelowo udział ten ma wynieść 10 % w 2019 r. Znaczna część unijnej dwustronnej pomocy rozwojowej na rzecz edukacji w latach 2014–2020 jest przeznaczona dla państw niestabilnych i dotkniętych kryzysem. UE jest głównym darczyńcą wspierającym edukację w odpowiedzi na kryzys regionalny w Syrii oraz zapewnia znaczne wielostronne finansowanie globalnych inicjatyw mających na celu zaspokojenie potrzeb edukacyjnych w sytuacjach nadzwyczajnych i kryzysowych¹¹.

Obecnie pomoc UE na rzecz edukacji w sytuacjach nadzwyczajnych i w czasie przedłużających się kryzysów obejmuje wszystkie poziomy edukacji, współpracę z rządami, agencjami ONZ, organizacjami pozarządowymi, społeczeństwem obywatelskim, podmiotami sektora prywatnego, Globalnym Partnerstwem na rzecz Edukacji i innymi zainteresowanymi stronami. Dwustronnemu wsparciu i dialogowi politycznemu z rządami towarzyszy szereg inicjatyw mających na celu łagodzenie zakłóceń ciągłości edukacji na świecie, obejmujących działania od tworzenia tymczasowych przestrzeni do nauki aż po rozwój programów nauczania na odległość dla dzieci, które fizycznie nie mają możliwości dotarcia do szkoły. UE zareagowała na przykład na potrzeby edukacyjne syryjskich dzieci na szeroką skalę, wykorzystując dwustronne finansowanie rozwoju, pomoc humanitarną, regionalny fundusz powierniczy Unii Europejskiej w odpowiedzi na kryzys w Syrii oraz Instrument Pomocy dla Uchodźców w Turcji.

W ostatnich latach znacznie zwiększyły się potrzeby na miejscu i pojawiły się nowe wyzwania. Chociaż skala potrzeb przekracza dostępne zasoby, UE ma jednak do odegrania istotną rolę polegającą na zwiększaniu skali podejmowanych działań, koncentrując się na **dotarciu do osób najbardziej potrzebujących wsparcia**¹² i mobilizując globalne wsparcie na rzecz dalszych działań.

W niniejszym komunikacie zaproponowano zatem zaktualizowane ramy polityki UE w celu sprostania, przez działania zewnętrzne UE, rosnącym wyzwaniom związanym z edukacją w sytuacjach nadzwyczajnych i w czasie przedłużających się kryzysów poza UE. Zaproponowano podejście wzmacniające wzajemną odpowiedzialność między odpowiednimi zewnętrznymi instrumentami UE w celu zaspokojenia potrzeb edukacyjnych w sytuacjach nadzwyczajnych i kryzysowych poprzez pomoc humanitarną i rozwojową w oparciu o **koordynację, komplementarność i działanie polityczne** („powiązanie”¹³). Ponadto w komunikacie przedstawiono nowe i pojawiające się priorytety, takie jak wpływ przemocy na edukację.

Reagowanie na potrzeby edukacyjne w sytuacjach nadzwyczajnych i kryzysowych wymaga podejścia całościowego. Niniejszy komunikat przedstawia sposób, w jaki Komisja **rozumie pojęcie edukacji w sytuacjach nadzwyczajnych i w czasie przedłużających się kryzysów** w najszerszym jego znaczeniu; edukacji, u której podstaw leży strategiczne i zintegrowane podejście do promowania bezpiecznych, sprzyjających włączeniu społecznemu i wysokiej

¹⁰ Sprawozdanie UNESCO monitorujące edukację na świecie (2016 r.) pt. „Aid to education stagnates, jeopardising global targets” oraz sprawozdanie UNESCO monitorujące edukację na świecie (2017 r.) pt. „Accountability in Education: meeting our commitments”.

¹¹ W ramach pomocy rozwojowej UE zobowiązała się do przekazania 475 mln EUR na cele Globalnego Partnerstwa na rzecz Edukacji i wniesienia wkładu w wysokości 16 mln EUR do funduszu „Education Cannot Wait” w latach 2018–2020, a w ramach pomocy humanitarnej – do przekazania 1 mln EUR na rzecz Global Education Cluster w latach 2018–2019.

¹² Zob. pkt 3.2, aby uzyskać informacje na temat ustalania priorytetów w odniesieniu do osób najbardziej potrzebujących.

¹³ Wdrożenie zobowiązań UE zawartych w komunikacie pt. „Godne życie: przejście od uzależnienia od pomocy do samodzielności” (COM(2016) 234) oraz nowego Europejskiego konsensusu w sprawie rozwoju (Dz.U. C 210 z 30.6.2017, s. 1–24).

jakości możliwości uczenia się dla wszystkich. Edukacja obejmuje: uczenie się przez całe życie, w tym formalne i pozaformalne¹⁴ realizowanie ustalonych poziomów systemów edukacji, obejmujących edukację przedszkolną, szkolnictwo podstawowe, kształcenie średnie, kształcenie policealne i szkolnictwo wyższe (w tym szkolenia techniczne i zawodowe, uczelnie i inne formy rozwoju umiejętności).

Podejście Komisji do edukacji w sytuacjach nadzwyczajnych i kryzysowych obejmuje zarówno sytuacje nadzwyczajne pojawiające się nagle, jak i te rozwijające się powoli, konflikty, sytuacje przemocy, przymusowe wysiedlenia, katastrofy (spowodowane przez człowieka i naturalne), a także stany zagrożenia zdrowia publicznego, przedłużające się i nawracające kryzysy lub sytuacje, w których dowolne wyżej wymienione zjawiska występują jednocześnie. Podejście to, mające na celu wspieranie kształcenia ustawicznego, funkcjonuje we wszystkich obszarach powiązania pomocy humanitarnej z rozwojową, obejmując: gotowość, zmniejszanie ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi, zapobieganie, łagodzenie, działanie w sytuacjach wyjątkowych, pomoc w czasie przedłużających się kryzysów i odbudowę gospodarczą.

1.1. Groźna utraty pokoleń

Dzieci stanowią jedną trzecią populacji na świecie, jednak połowa osób dotkniętych kryzysami humanitarnymi to właśnie dzieci. Na całym świecie około połowa **dzieci, które nie uczęszczają do szkół**, to dziewczęta i chłopcy doświadczający skutków takich kryzysów, przy czym odsetek ten stale rośnie¹⁵. Syria, Irak, Jemen, Afganistan, Sudan Południowy i Demokratyczna Republika Konga należą do grupy około 35 krajów ogarniętych kryzysem, w których niemal 75 mln dzieci w wieku szkolnym (3–18 lat) doświadcza zakłóceń ciągłości edukacji¹⁶. Takie ryzyko jest znacznie większe w przypadku przesiedleńców. Z szacunków Agencji ONZ ds. Uchodźców wynika, że obecnie ponad 65 mln osób jest przesiedlonych (najwyższy wynik od czasów II wojny światowej), a średni okres przymusowego wysiedlenia często przekracza 20 lat¹⁷. Zaledwie nieznacznie ponad połowa uchodźców w wieku szkolnym uczęszcza do szkoły podstawowej, mniej niż jedna czwarta osób z odpowiedniej grupy wiekowej – do szkoły średniej, a jedynie 1 % uczy się w szkołach wyższych. Dziewczęta znajdują się w znacznie bardziej niekorzystnej sytuacji, ponieważ w ich przypadku prawdopodobieństwo nieuczęszczania do szkoły w krajach dotkniętych kryzysem jest 2,5-krotnie większe¹⁸.

Przyszłość milionów dzieci i osób młodych jest zagrożona narastającą **przemocą w placówkach edukacyjnych**¹⁹, obejmującą między innymi: ataki na szkoły i uczelnie, np. porwania uczniów/studentów, wykorzystywanie szkół do celów wojskowych, występowanie min lądowych, niewybuchów i pozostałości po wojnie w okolicach szkół, a także niszczenie

¹⁴ Zgodnie z zaleceniem Rady w sprawie walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, Dz.U. C 398 z 22.12.2012, s. 1–5. Uczenie się formalne odbywa się w zorganizowanym i usystematyzowanym środowisku przeznaczonym do nauki, a jego zwieńczeniem jest zwykle zdobycie wykształcenia najczęściej potwierdzonego świadectwem lub dyplomem. Uczenie się pozaformalne odbywa się przez zaplanowane działania, w ramach których istnieje pewna forma wsparcia edukacyjnego; może ono obejmować programy służące uzyskaniu umiejętności zawodowych, zdobyciu umiejętności czytania i pisanania przez osoby dorosłe oraz odebraniu podstawowego wykształcenia przez osoby wcześniej kończące naukę.

¹⁵ Grupa Banku Światowego (2017 r.), World Development Report: Learning to Realise Education's Promise. Dzieci żyjące w najtrudniejszych warunkach stanowią około 20 % dzieci objętych obowiązkiem szkolnym na poziomie szkoły podstawowej na całym świecie, ale stanowią one około 50 % dzieci, które nie uczęszczają do szkoły, co oznacza wzrost z 42 % w 2008 r.

¹⁶ Instytut Rozwoju Zagranicznego (2016 r.) – „A common platform for education in emergencies and protracted crises: Evidence paper”. Instytut Rozwoju Zagranicznego, Londyn.

¹⁷ Biuro UNHCR, Global Trends: Forced Displacement in 2016.

¹⁸ UNICEF (2017 r.), Education Uprooted: For every migrant, refugee and displaced child, education.

¹⁹ Globalna Koalicja na rzecz Ochrony Edukacji przed Atakami (Global Coalition to Protect Education from Attack). Sprawozdanie z 2018 r. dotyczące ataku na edukację.

placówek edukacyjnych. Władze mogą wykorzystywać edukację jako narzędzie do szerzenia nienawiści i nietolerancji, zwiększania poziomu nierówności i opresji oraz werbowania bezbronnych dzieci do udziału w aktach przemocy²⁰. Nierówności pod względem świadczenia usług edukacyjnych mogą skutkować poczuciem niesprawiedliwości i dalszym pogorszeniem sytuacji grup zmarginalizowanych, co ostatecznie może prowadzić do pogłębienia konfliktu²¹.

Dzieci i osoby młode, które nie uczęszczają do szkoły, **są narażone na większe ryzyko przemocy seksualnej i przemocy ze względu na płeć, brutalnego ekstremizmu, przymusowych małżeństw, ciąży w młodym wieku, pracy dzieci i przymusowego werbowania**²². Sytuację osób narażonych na tego rodzaju ryzyko dodatkowo pogarszają trwałe, brutalne i często przedłużające się konflikty, przymusowe wysiedlenia, nierówności oraz ograniczone możliwości ekonomiczne i ograniczony dostęp do podstawowych usług. Skutki kryzysów w zakresie dostępu do edukacji, takie jak zamykanie szkół lub obecność wojskowych w szkołach, mogą skłaniać ludność do uchodźstwa w poszukiwaniu bezpieczniejszych środowisk, co często odbywa się w warunkach zagrożenia życia.

W sytuacjach nadzwyczajnych i w czasie przedłużających się kryzysów systemy edukacji, w ramach których i tak brakuje zasobów, ulegają dalszemu osłabieniu, co zmniejsza szanse na **osiąganie dobrych wyników w nauce przez dzieci i osoby młode oraz na wykorzystanie przez nie swojego pełnego potencjału**. Częste zakłócenia w pracy szkoły oraz urazy psychiczno-społeczne na skutek traumatycznych wydarzeń utrudniają naukę, co dodatkowo potęgują brak kadry dydaktycznej i zbyt liczne klasy.

²⁰ Burde i in. (2015 r.), „What works to promote children's educational access, quality of learning and wellbeing in crisis-affected contexts”.

²¹ UNESCO (2011 r.), Education for All Global Monitoring Report, „The hidden crisis: Armed conflict and education”.

²² Nicolai i in. (2015 r.) „Education in emergencies and protracted crises towards a strengthen response”, dokument informacyjny przygotowany na potrzeby szczytu „Edukacja dla rozwoju” zorganizowanego w Oslo.

1.2. Wzmocnienie działań zewnętrznych UE

Aby osiągnąć cele zrównoważonego rozwoju i zgodnie z agendą w zakresie edukacji do roku 2030, UE skoncentruje się na czterech strategicznych, priorytetowych obszarach działania:

1. wzmocnienie systemów i partnerstw na rzecz szybkiego, wydajnego, skutecznego i innowacyjnego reagowania w obszarze edukacji;
2. promowanie dostępu, włączenia i równości;
3. wspieranie edukacji na rzecz pokoju i ochrony;
4. wspomaganie edukacji o wysokiej jakości w celu osiągnięcia lepszych efektów uczenia się.

Aby osiągnąć postępy pod względem realizacji tych priorytetów, Komisja usprawni sposób działania w zakresie koordynacji, sprawowania roli światowego lidera oraz finansowania.

Wspólne i skoordynowane programowanie i planowanie będzie propagowane zarówno wewnątrz Komisji, jak i we współpracy z państwami członkowskimi UE oraz z innymi darczyńcami i partnerami, zapewniając równowagę między reagowaniem w perspektywie krótko-, średnio- i długoterminowej. Ponadto UE wykorzysta swoją globalną rolę, światowy zasięg i światowe instrumenty, aby świat w większym stopniu zwrócił uwagę na potrzebę zaspokojenia potrzeb i problemu niedostatecznego finansowania, a także aby zwiększyć koordynację i operacyjną zdolność reagowania.

Na przestrzeni ostatnich trzech lat wzrost finansowania pomocy humanitarnej UE przeznaczonej na edukację w sytuacjach nadzwyczajnych stanowił efekt wzmoczonych działań politycznych prowadzonych w oparciu o skalę potrzeb. Finansowanie to obecnie należy utrzymać, co umożliwi osiągnięcie priorytetów strategicznych UE, a ostatecznie objęcie działaniami milionów dzieci i osób młodych, w przypadku których istnieje ryzyko, że będą należeć do „straconych pokoleń”.

- Celem Komisji będzie przeznaczenie 10 % pomocy humanitarnej na edukację w sytuacjach nadzwyczajnych i w czasie przedłużających się kryzysów od 2019 r.²³
- Komisja będzie wspierać globalnie skoordynowane, terminowe, przewidywalne i elastyczne finansowanie edukacji w sytuacjach nadzwyczajnych i w czasie przedłużających się kryzysów.

2. STRATEGICZNE PRIORYTETY W ZAKRESIE EDUKACJI W SYTUACJACH NADZWYCZAJNYCH I W CZASIE PRZEDŁUŻAJĄCYCH SIĘ KRYZYSÓW

2.1. Wzmocnienie systemów i partnerstw na rzecz szybkiego, wydajnego, skutecznego i innowacyjnego reagowania w obszarze edukacji

W celu zapewnienia dostępności, przewidywalności i przejrzystości finansowania edukacji w sytuacjach nadzwyczajnych i kryzysowych i zgodnie z zobowiązaniami podjętymi na Światowym Szczycie Humanitarnym w 2016 r.²⁴ działania UE zwiększą skuteczność reagowania w ramach wszystkich aspektów powiązania pomocy humanitarnej z rozwojową. W tym zakresie środki przyjęte przez Komisję będą obejmowały między innymi: wspólne perspektywy krótko-, średnio- i długoterminowe, mechanizmy na rzecz lepszej koordynacji,

²³ Poziom przewyższający poziom zalecany przez Międzynarodową Komisję ds. Finansowania Globalnych Możliwości Edukacyjnych (International Commission on Financing Global Education Opportunity (sprawozdanie z 2016 r. „The Learning Generation”).

²⁴ Przyjęta na Światowym Szczycie Humanitarnym w 2016 r. inicjatywa „Wielka Umowa” obejmuje szereg zmian w metodach pracy darczyńców i organizacji pomocowych, w tym przygotowanie programowania środków pieniężnych, zwiększenie finansowania na rzecz krajowych i lokalnych beneficjentów oraz ograniczenie biurokracji za sprawą zharmonizowanych wymogów w zakresie sprawozdawczości.

wspólne analizy, wspólny nadzór nad działaniami oraz wspólny wkład w sprawozdawczość. Działania te przyczynią się do zapewnienia uwzględniającego dane okoliczności połączenia przewidywalnej, wieloletniej oraz krótko- i średnioterminowej pomocy finansowej.

Komisja zintensyfikuje i usprawni swoje działania w zakresie zapewniania edukacji jako globalnego dobra publicznego za pomocą wielostronnego finansowania, pomocy technicznej, zwoływania posiedzeń na forum światowym, uczestnictwa w organach doradczych i korzystania z innych możliwości zewnętrznego zaangażowania.

Komisja przyjmie ukierunkowane podejście w celu wzmocnienia systemów edukacji, zwiększając w tym celu rolę, jaką odgrywa w dialogu politycznym i w zakresie wsparcia dwustronnego. W miarę możliwości i w razie potrzeby finansowanie unijne będzie przeznaczane na wsparcie systemów administracji, w tym tych przyjmujących uchodźców²⁵, jako organów w pierwszej kolejności odpowiedzialnych za prawo do nauki. Jeżeli bezpośrednie wsparcie na rzecz rządów nie jest możliwe ani odpowiednie, wzmocnienie systemów będzie polegało na wsparciu najodpowiedniejszych, dostępnych podmiotów działających w dziedzinie edukacji²⁶.

Aby ułatwić ustalanie priorytetów w zakresie pomocy UE na podstawie potrzeb, zgodnych z priorytetami organów krajowych, we wsparciu na rzecz planowania w sektorze edukacji Komisja uwzględni potrzeby edukacyjne związane z sytuacjami nadzwyczajnymi i przedłużającymi się kryzysami. Finansowanie unijne będzie się opierało na solidnych ocenach potrzeb, które przeprowadzać będą między innymi ministerstwa edukacji, agencje ONZ, organizacje pozarządowe, organizacje społeczeństwa obywatelskiego, podmioty sektora prywatnego i inne stosowne podmioty.

Wsparciem zostaną objęte podmioty na wszystkich szczeblach, aby usprawnić gromadzenie danych, zarządzanie nimi i ich analizę, w tym danych dotyczących finansowania edukacji i danych na temat wyników w nauce. Wsparcie będzie przeznaczone również na działania służące identyfikacji najlepszych praktyk oraz skutecznych i innowacyjnych sposobów wymiany informacji i zarządzania nimi. Priorytetem będzie budowanie zdolności wszystkich podmiotów w sektorze i na wszystkich szczeblach, w stosownych przypadkach we współpracy z sektorem prywatnym.

UE jest zaangażowana w publiczne usługi edukacyjne²⁷, natomiast podmioty sektora prywatnego i społeczeństwa obywatelskiego mogą wnieść wartość dodaną we wsparcie takich usług. Komisja zaangażuje sektor prywatny w celu określenia i opracowania innowacyjnych podejść oraz powiązania reform edukacyjnych z potrzebami społecznymi i możliwościami na rynku pracy. Potrzebne są ściślejsze partnerstwa i mechanizmy koordynacji z innymi odpowiednimi sektorami, takimi jak opieka zdrowotna, źródła utrzymania, ochrona i wyżywienie, aby umożliwić zintegrowane i całościowe reagowanie na potrzeby dzieci w sytuacjach nadzwyczajnych i kryzysowych.

Przykłady dobrych praktyk:

²⁵ Zakres stosowania niniejszego komunikatu ogranicza się do działań prowadzonych poza UE.

²⁶ W obszarach wspieranych przez organizacje pozarządowe można uznać, że wzmocnienie systemu obejmuje między innymi samorządy terytorialne lub alternatywnych usługodawców lub systemy koordynacji pomocy humanitarnej i rozwojowej. Istnieje możliwość szukania alternatywnych rozwiązań w sytuacji, w której to rząd odpowiada za ataki na osoby uczące się lub pozbawienie grup zmarginalizowanych praw do nauki.

²⁷ COM(2016) 234. Zobowiązania na rzecz edukacji koncentrują się na: koordynacji i podejściu zakładającym powiązanie pomocy humanitarnej z rozwojową; potencjalnej roli nauczycieli będących przesiedleńcami; wsparciu dobrze funkcjonujących publicznych usług edukacyjnych; wykorzystaniu produktów postępu technologicznego i ułatwieniu dostępu do szkolnictwa wyższego dla osób uczących się będących przesiedleńcami.

W Libanie UE wspiera strategię Ministerstwa Edukacji i Szkolnictwa Wyższego pt. „Objęcie edukacją wszystkich dzieci” w celu ułatwienia objęcia syryjskich uchodźców systemem krajowym. Wsparcie UE jest koordynowane za pomocą wspólnych ram humanitarno-rozwojowych na szczeblu krajowym, co obejmuje wyważenie pomocy dwustronnej i wsparcia w ramach regionalnego funduszu powierniczego Unii Europejskiej w odpowiedzi na kryzys w Syrii oraz pomocy humanitarnej. Wdrażanie wsparcia wspierają agencje ONZ i organizacje pozarządowe.

UE odgrywa kluczową rolę w ramach Forum Dialogu Edukacyjnego, zainicjowanego w ramach funduszu „Education Cannot Wait”, które zrzesza podmioty w obszarze pomocy humanitarnej i rozwojowej angażujące się we wspieranie edukacji w Syrii. Umożliwia to wspólny nadzór nad programowaniem, prowadzenie wspólnych analiz i lepszą koordynację.

UE wspiera ostatnie dążenia do stosowania kompleksowych ram reagowania na rzecz uchodźców na szczeblu regionalnym, między innymi przy okazji Konferencji ministerialnej na temat edukacji uchodźców, która odbyła się w Dżibuti w grudniu 2017 r. pod patronatem działającej w regionie Międzynarodowej Organizacji ds. Rozwoju (IGAD – Inter-Governmental Authority on Development) i rządu Dżibuti. Zobowiązania określone w deklaracji i planie działania sformułowanych w toku konferencji obejmują włączenie uchodźców do krajowych systemów edukacji, opracowanie minimalnych norm i celów oraz rozwój regionalnego mechanizmu uznawania kwalifikacji.

W 2015 r. na skutek trzęsień ziemi w Nepalu zniszczonych zostało 35 000 sal lekcyjnych, a około milion dzieci zostało pozbawionych edukacji szkolnej. UE podjęła współpracę z rządem i innymi partnerami w celu zapewnienia przejściowych ośrodków edukacyjnych i niezbędnego wyposażenia, aby umożliwić jak najszybsze ponowne podjęcie nauki przez jak największą liczbę dzieci. UE wspiera nepalski plan rozwoju sektora szkolnictwa, który ma na celu skuteczniejsze odbudowywanie na obszarach dotkniętych trzęsieniami ziemi przez dotarcie do zmarginalizowanych grup ludności, zwiększenie zdolności w zakresie planowania i zarządzania na wszystkich szczeblach oraz zapewnienie lepszej jakości nauczania i uczenia się.

Kluczowe działania służące poprawie zarządzania, rozliczalności i finansowania:

- wspieranie poprawy koordynacji, przejrzystości i rozliczalności finansowania na szczeblu unijnym i globalnym, między innymi przez wspieranie udoskonalania standardu „inicjatywa na rzecz przejrzystości pomocy” w zakresie sprawozdawczości dotyczącej edukacji w sytuacjach nadzwyczajnych i kryzysowych;
- promowanie ściślejszych partnerstw współpracy, w tym na szczeblu globalnym, między innymi przez finansowanie wielostronnych działań edukacyjnych, które wnoszą wartość dodaną i wywierają lepszy wpływ dzięki wiedzy eksperckiej i doświadczeniu wszystkich partnerów, w szczególności agencji ONZ i sektora prywatnego;
- inwestowanie, we współpracy z organami krajowymi, w innowacyjne podejścia w zakresie zarządzania danymi, ich przejrzystości i zgłaszania, w tym śledzenie informacji dotyczących nauczycieli i dzieci, które nie uczęszczają do szkoły, co ma służyć ułatwieniu zachowania ciągłości edukacji oraz uznawania osiągnięć;
- wspieranie budowania zdolności podmiotów działających w dziedzinie edukacji w sytuacjach nadzwyczajnych i kryzysowych, takich jak podmioty koordynujące, podmioty reagowania i rządy, ze szczególnym uwzględnieniem społeczeństwa obywatelskiego i podmiotów lokalnych, w ramach nowych i uznanych inicjatyw na rzecz rozwoju zdolności, takich jak kursy organizowane przez Global Education Cluster.

2.2. Promowanie dostępu, włączenia i równości

Kluczowe funkcje edukacji w sytuacjach nadzwyczajnych i kryzysowych sprowadzają się do osiągnięcia pokojowego współistnienia, wrażliwości międzykulturowej, skutecznego włączenia do społeczności przyjmującej oraz spójności społecznej. UE będzie wspierać włączanie przesiedlonych dzieci i osób młodych do systemów edukacji, w tym zapewniając wsparcie społecznościom przyjmującym, i tym samym aktywnie realizując zobowiązania zawarte w nowym Europejskim konsensusie w sprawie rozwoju i w komunikacie dotyczącym godnego życia²⁸.

Ze względu na skalę potrzeb i ograniczenia w zakresie wsparcia UE w tym zakresie działania będą się koncentrować na grupach *najbardziej potrzebujących*, takich jak:

- nieuczęszczające do szkoły dzieci i osoby młode oraz osoby zagrożone zakłóceniem ciągłości edukacji;
- przymusowo wysiedlone dzieci i osoby młode (uchodźcy i osoby wewnętrznie przesiedlone) oraz społeczności, które przyjmują takie osoby;
- grupy szczególnie wrażliwe i defaworyzowane, w tym dzieci i osoby młode, które zostały odseparowane i pozostają bez opieki, osoby na trudno dostępnych obszarach, osoby z niepełnosprawnościami lub dodatkowymi potrzebami, osoby powiązane z siłami i grupami zbrojnymi (ze szczególnym naciskiem na ich ponowną integrację za sprawą edukacji), a także osoby należące do mniejszości etniczno-językowych oraz osoby należące do uboższych grup społeczno-ekonomicznych.

Aby ograniczyć zakłócenia ciągłości edukacji oraz promować bezpieczne i ochronne możliwości edukacyjne sprzyjające włączeniu społecznemu, konieczne jest proaktywne i szybkie reagowanie na wszystkich poziomach. Każdy tydzień, miesiąc i rok bez nauki w przypadku dziecka w wieku szkolnym sprawia, że takie dziecko coraz bardziej oddala się od swojej ścieżki edukacyjnej i traci szanse na powrót do szkoły.

Mając na uwadze, że znaczna większość przymusowo wysiedlonych dzieci i osób młodych została przyjęta przez kraje o niskich lub średnich dochodach²⁹, elastycznemu wsparciu krótkoterminowemu musi towarzyszyć przewidywalne finansowanie długoterminowe mające na celu zwiększenie odporności i skuteczności systemów edukacji. Konieczne jest dostosowanie systemów edukacji tak, aby były one przygotowane na powtarzające się i przedłużające się okresy przesiedlenia oraz na sprostanie potrzebom zarówno ludności przymusowo wysiedlonej, jak i społeczności przyjmujących. Wymaga to eliminacji wyzwań, przed którymi stoją społeczności przyjmujące w zakresie zapewnienia wysokiej jakości usług oświatowych sprzyjających włączeniu społecznemu.

Sytuacje nadzwyczajne i przedłużające się kryzysy wywierają nieproporcjonalny wpływ na edukację kobiet i dziewcząt. Do szczególnych rodzajów ryzyka związanego z płcią, na jakie narażeni są chłopcy i dziewczęta w sytuacjach nadzwyczajnych i kryzysowych, należy zagrożenie takimi zjawiskami jak: wczesne i przymusowe małżeństwo, ciąża w młodym wieku, praca dzieci, werbowanie od grup zbrojnych oraz przemoc seksualna i przemoc ze względu na płeć. Służby oświatowe powinny reagować na potrzeby dziewcząt i chłopców, w tym powinny kłaść nacisk na podział toalet na męskie i damskie podczas odbudowy szkół, aby wyeliminować obawy uczniów i rodziców dotyczące bezpieczeństwa. Komisja będzie jeszcze bardziej podkreślać znaczenie włączenia grup szczególnie wrażliwych i defaworyzowanych. Szczególną uwagę trzeba poświęcić osobom młodym, które często przyjmują na siebie obowiązki dorosłych i nie są objęte wsparciem edukacyjnym ze względu

²⁸ Nowy Europejski konsensus w sprawie rozwoju, Dz.U. C 210 z 30.6.2017 oraz COM(2016) 234 „Godne życie: przejście od uzależnienia od pomocy do samodzielności”.

²⁹ Biuro UNHCR, Global Trends: Forced Displacement in 2016.

na jego niedoskonałość; w tym zakresie nacisk należy położyć na potrzeby takich osób typowe dla danej płci.

Przykłady dobrych praktyk:

W ramach innowacyjnego projektu warunkowych transferów pieniężnych na rzecz edukacji realizowanego w Turcji przy wsparciu UE ponad 290 000 dzieci z rodzin uchodźców należących do grup szczególnie wrażliwych uzyskało wsparcie umożliwiające im regularne uczęszczanie do szkoły.

UE wsparła rozwój mechanizmu szybkiego reagowania w zakresie przemieszczania się ludności w Demokratycznej Republice Konga. Mechanizm ten obejmuje szybkie oceny potrzeb w celu zapewnienia zintegrowanego pakietu pomocy na rzecz ludności w kontekście przymusowego wysiedlenia, chorób lub klęsk żywiołowych.

UE, wspólnie z państwami członkowskimi, wnosi największy wkład finansowy na rzecz Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Pomocy Uchodźcom Palestyńskim na Bliskim Wschodzie (UNRWA). UNRWA udziela wsparcia ponad 513 000 dzieci i osób młodych, dzięki któremu uczęszczają one do ponad 700 szkół podstawowych, przygotowawczych i średnich oraz placówek organizujących szkolenia zawodowe działających w Strefie Gazy, na Zachodnim Brzegu i w całym regionie.

Kiedy w 2014 r. w Sierra Leone wybuchła epidemia wirusa Ebola, szkoły zamknięto na dziewięć miesięcy. W ramach Globalnego Partnerstwa na rzecz Edukacji, przy wsparciu UE, w okresie, w którym szkoły były zamknięte, dzieciom zapewniono pomoc w postaci alternatywnej metody pobierania nauki za pośrednictwem telewizji i radia w czasie. Po ponownym otwarciu szkół w ramach partnerstwa zapewniono dostępność bezpiecznych warunków nauki, przeprowadzając dezynfekcję szkół oraz zapewniając miejsca i artykuły do mycia rąk.

Kluczowe działania służące poprawie dostępu, włączenia i równości:

- wspieranie i promowanie mechanizmów aktywnego i szybkiego reagowania, w tym przez organizacje humanitarne i rządy, tak aby zasięg takich mechanizmów obejmował dzieci i osoby młode w sytuacjach nadzwyczajnych i w czasie kryzysów, oraz **aby takie osoby mogły ponownie podjąć naukę przed upływem trzech miesięcy**³⁰;
- stawianie na pierwszym miejscu wsparcia na rzecz dzieci i osób młodych, które są najbardziej potrzebujące ze względu na występowanie sytuacji nadzwyczajnych i przedłużających się kryzysów;
- w miarę możliwości zwiększanie zdolności kluczowych podmiotów w systemie edukacji, w szczególności ministerstw edukacji, aby wesprzeć takie podmioty w przygotowaniu i dostosowaniu systemów edukacji tak, aby były one przygotowane na powtarzające się i przedłużające się okresy przesiedlenia;
- wspieranie w zakresie zaspokajania potrzeb dzieci i osób młodych związanych z ich płcią, szczególnie w zakresie edukacji i ochrony, ze szczególnym uwzględnieniem edukacji dziewcząt i kobiet, zgodnie z Unijnym planem działania w sprawie równości płci oraz wzmocnienia pozycji kobiet w kontekście współpracy na rzecz rozwoju na lata 2016–2020³¹.

2.3. Wspieranie edukacji na rzecz pokoju i ochrony

³⁰ Cel ten jest zgodny z ambicjami określonymi w Deklaracji nowojorskiej w sprawie uchodźców i migrantów z 2017 r.

³¹ Unijny plan działania w sprawie równości płci oraz wzmocnienia pozycji kobiet w kontekście współpracy na rzecz rozwoju na lata 2016–2020, konkluzje Rady (26 października 2015 r.), 13201/15.

Edukacja stanowi potężne narzędzie sprzyjające przemianom społecznym, większej równości, dobrobytowi i budowaniu pokoju. Niskiej jakości zarządzanie edukacją wykorzystywaną do nadużyć lub manipulacji może stanowić czynnik podsycający konflikty za sprawą opresji, nierównych szans i wyników lub nawoływania do nienawiści i przemocy. UE będzie propagować edukację uwzględniającą problematykę konfliktów³² i wspierać politykę oświatową sprawdzoną empirycznie, promującą równość dzieci i osób młodych oraz chroniącą je przed stygmatyzacją ze strony innych osób, nawoływaniem do nienawiści, brutalnym ekstremizmem i werbowaniem do grup zbrojnych.

Głównym elementem podejścia przyjętego przez Komisję jest stworzenie bezpiecznych, ochronnych, wysokiej jakości warunków nauki. Ochrona dzieci i osób młodych oparta na zasadzie „nie szkodzić” wymaga dobrych praktyk. Mając na uwadze, że w czasie kryzysu często instytucjonalne i społeczne środki ochronne zawodzą, konieczne są systemy ochrony dzieci na etapie przygotowania, planowania i wdrożenia działań oraz w okresie przejściowym. Komisja uznaje i wspiera główną rolę, jaką rodzice i opiekunowie odgrywają w edukacji i ochronie dzieci, oraz szerszą rolę, jaką w obu przypadkach odgrywają społeczności.

Co szczególnie istotne w sytuacjach nadzwyczajnych i kryzysowych, ochrona powinna stanowić centralny element systemów edukacji na wszystkich poziomach, a nacisk należy kłaść na politykę, procesy i praktyki w szkole przeciwdziałające przemocy, w tym na zapobieganie przemocy seksualnej i przemocy ze względu na płeć. Oprócz innowacyjnych interwencji mających na celu wyeliminowanie zidentyfikowanych potrzeb wsparciem zostaną objęte działania usprawniające oceny potrzeb w zakresie ochrony dzieci oraz związane z tym planowanie.

Aby wsparcie dotyczyło bardziej odpornych systemów edukacji, pomoc UE będzie wykraczać poza wsparcie w zakresie infrastruktury, która ma przetrwać klęskę żywiołową³³, w celu wsparcia planowania w zakresie zmniejszania ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi oraz edukacji uwzględniającej problematykę kryzysów. Infrastruktura edukacyjna powinna być strukturalnie bezpieczna i powinna sprzyjać uczeniu się w bezpiecznych warunkach sprzyjających włączeniu społecznemu. Wsparcie dotyczące infrastruktury w sytuacjach nadzwyczajnych i kryzysowych będzie obejmowało szereg wariantów, dostosowanych do standardów uzgodnionych na szczeblu krajowym, takich jak tymczasowe przestrzenie do nauki, odbudowa zniszczonych szkół i budowa szkół.

Edukacja to kluczowy element podejścia przyjętego przez Komisję w zakresie odporności³⁴, jako że przyczynia się ona do budowania odporności zarówno pojedynczych osób, jak i społeczeństwa. Edukacja stanowi fundament indywidualnej odporności, zapewniając dobrostan nowych pokoleń i ochronę, promując dobrostan społeczny i emocjonalny oraz rozwój poznawczy wśród osób odczuwających skutki sytuacji nadzwyczajnych i kryzysów. Pomoc UE będzie obejmowała propagowanie udzielania wsparcia psychospołecznego, między innymi dla nauczycieli i innych osób świadczących opiekę, oraz ścieżki

³² Międzyagencyjna Sieć ds. Edukacji w Sytuacjach Nadzwyczajnych (Inter-Agency network on Education in Emergencies). Guidance Note on Conflict Sensitive Education, 2013 r.

³³ COM(2014) 216, Plan działania z Hyogo na lata po 2015 r.: zarządzanie ryzykiem w celu budowania odporności.

³⁴ COM(2017) 21 oraz COM(2011) 637. UE zobowiązuje się w większym stopniu wspierać edukację o wysokiej jakości, aby zapewnić osobom młodym wiedzę i umiejętności, dzięki którym będą mogli być aktywnymi członkami zmieniającego się społeczeństwa. W ramach nowego Europejskiego konsensusu w sprawie rozwoju UE i jej państwa członkowskie zobowiązały się, że będą stosować podejście zakładające powiązanie pomocy humanitarnej z rozwojową, aktywnie przyczyniając się do budowy odporności na poziomie jednostki, społeczności, społeczeństwa i państwa. Wiąże się to z zapobieganiem kryzysom i ich eliminowaniem, zmniejszeniem trwałej podatności na zagrożenia i budowaniem odporności na poziomie jednostki, społeczeństwa i państwa.

ukierunkowanej pomocy i reagowania dla dzieci i osób młodych wymagających specjalistycznych usług. Tego rodzaju działania powinny stanowić element istniejących i krajowych mechanizmów ukierunkowanej pomocy i reagowania.

W celu rozwiązania problemu ataków na edukację i eliminacji tego zjawiska Komisja uznaje i wspiera prace Globalnej Koalicji na rzecz Ochrony Edukacji przed Atakami i będzie wspierać inicjatywy promujące i wykonujące deklarację w sprawie bezpiecznych szkół³⁵. Szkoły, będące pod ochroną międzynarodowego prawa humanitarnego, powinny stanowić bezpieczną przystań.

Przykłady dobrych praktyk:

UE wspiera projekt „Szkoły jako strefy pokoju” realizowany w Demokratycznej Republice Konga. Celem projektu jest zapewnienie ochrony dziewczętom i chłopcom w szkole, zapobieganie zakłóceniom ciągłości edukacji na skutek konfliktu zbrojnego oraz zapewnienie, aby każde dziecko mogło dobrze się rozwijać i uczyć w atmosferze wolnej od zakłóceń, przemocy i ataków.

W Palestynie UE wspiera program na rzecz lepszego uczenia się³⁶ mający na celu zapewnienie wsparcia psychospołecznego dzieciom, których nie opuszczają koszmary na skutek doświadczonej przemocy. Tego rodzaju wsparcie może mieć formę zajęć grupowych, w ramach których nauczyciele organizują specjalistyczne usługi dla dzieci wymagających dodatkowego wsparcia.

Aby wspierać przesiedlone dzieci powracające do swoich wiosek na palestyńskim Terytorium Plemiennym Administrowanym Federalnie (FATA), UE współpracuje z lokalnymi władzami i innymi agencjami w celu „lepszego odbudowywania” w dłuższej perspektywie. Bezpieczne, ochronne przestrzenie do nauki uwzględniające potrzeby wynikające z płci zapewniono 45 000 dzieci. Na rzecz osób młodych zapewniono programy obejmujące działania w zakresie budowania pokoju, rozwój umiejętności zawodowych i przygotowanie zawodowe. Działania te stanowią element dziesięcioletniego planu oświatowego samorządów lokalnych opracowywanego przez administrację na szczeblu regionalnym przy wsparciu ze strony UE.

Kluczowe działania służące wspieraniu i umacnianiu edukacji na rzecz pokoju i ochrony:

- propagowanie i wdrażanie zasad i wytycznych dotyczących edukacji uwzględniającej problematykę konfliktów, w tym zapewnienie, aby nauczyciele promowali poszanowanie różnorodności, tolerancji oraz bycie aktywnym, odpowiedzialnym obywatelem, co ma zostać osiągnięte w ramach szkoleń dla nauczycieli, opracowania programów nauczania oraz rozwoju zawodowego nauczycieli;
- wzmocnienie systemów edukacji, aby być przygotowanym na klęski żywiołowe i reagować na nie, na przykład za pomocą szczegółowych ram bezpieczeństwa w szkole³⁷;

³⁵ Deklaracja w sprawie bezpiecznych szkół (2015 r.) przewiduje możliwość wyrażenia szerokiego wsparcia politycznego dotyczącego ochrony i kontynuacji edukacji w czasie konfliktu zbrojnego oraz stanowi instrument, na podstawie którego państwa zatwierdzają wytyczne dotyczące ochrony szkół i uniwersytetów przed wykorzystaniem do celów wojskowych podczas konfliktów zbrojnych oraz zobowiązują się do przestrzegania tych wytycznych.

³⁶ Użycie tej nazwy nie może być traktowane jako uznanie państwa Palestyna i pozostaje bez uszczerbku dla indywidualnych stanowisk państw członkowskich w tej kwestii.

³⁷ Biuro ONZ ds. Zmniejszania Ryzyka Związanego z Klęskami Żywiołowymi oraz Globalne Porozumienie w sprawie Zmniejszenia Ryzyka Związanego z Klęskami Żywiołowymi i Odporności Sektora Oświaty (Global Alliance for Disaster Risk Reduction and Resilience in the Education Sector) (2017 r.) „Comprehensive School Safety Framework”.

- wspieranie działań mających na celu zapobieganie przemocy i reagowanie na nią, w tym na przemoc seksualną i przemoc ze względu na płeć w szkołach, przez wzmocnienie ram ochrony dzieci;
- wspieranie innowacyjnych podejść w zakresie zwiększania indywidualnej odporności dzieci i osób młodych doświadczających skutków sytuacji nadzwyczajnych i przedłużających się kryzysów, w tym przez działania łączące wsparcie psychospołeczne i interwencje w zakresie przyswajania umiejętności społeczno-emocjonalnych;
- postulowanie końca ataków na edukację przez wykorzystanie wszystkich dostępnych kanałów, z których może korzystać UE, oraz aktywne wspieranie inicjatyw i projektów, których celem jest ochrona edukacji przed atakami;
- wspieranie działań, których zasięg wykracza poza mury szkolne i które promują zaangażowanie szerszej społeczności i opiekunów w edukację i ochronę w sytuacjach nadzwyczajnych i w czasie przedłużających się kryzysów.

2.4. Wspomaganie edukacji o wysokiej jakości w celu osiągnięcia lepszych efektów uczenia się

Pomoc UE opiera się na założeniu, że jakość systemów edukacji musi być dobra, aby dzieci i osoby młode osiągały dobre wyniki w nauce³⁸. UE zobowiązuje się do tego, że zapewnienie odpowiednich programów nauczania, wykwalifikowanych nauczycieli i dyrektorów szkół, odpowiednich materiałów dydaktycznych i dostępności odpowiedniej infrastruktury szkolnej pozostanie kluczowym elementem pomocy w sytuacjach nadzwyczajnych i w czasie przedłużających się kryzysów³⁹.

W czasach kryzysów, szczególnie w krajach o niskich dochodach, często brakuje wykwalifikowanych zawodowych nauczycieli. Nauczyciele mogą nie mieć umiejętności językowych lub pedagogicznych odpowiadających potrzebom osób uczących się. Sami, tak jak pozostały personel sektora oświaty, mogli doznać traumy i mogą wymagać wsparcia. Przesiedleni nauczyciele mogą nie posiadać dokumentów upoważniających ich do uczenia w społeczności, które ich przyjęła. UE będzie wspierać politykę i działania zapewniające dostępność wyszkolonej kadry nauczycielskiej.

UE będzie wspierać specjalne środki, takie jak wsparcie pomostowe i wsparcie w zakresie powtarzania klasy, aby sprostać wyzwaniom, jakich mogą doświadczać osoby uczące się podczas włączania do systemu edukacji. Konieczne jest dostosowane do potrzeb reagowanie na każdym poziomie edukacji na podstawie wieku, płci i dotychczasowej edukacji osób uczących się. Takie działania mogą obejmować pozaformalne lub alternatywne formy uczenia się i będą uwzględniać różne potrzeby na poszczególnych etapach edukacji.

Włączenie przymusowo wysiedlonych dzieci i osób młodych do krajowych systemów edukacji wymaga zachowania podstawowego połączenia między językiem, tożsamością i kulturą. Unijna wiedza ekspercka w zakresie polityki językowej, której przykłady można znaleźć w całej UE, zostanie wykorzystana w ramach dialogu politycznego i pomocy. Przyczyni się to do promowania sprawdzonej empirycznie, postępowej polityki językowej związanej z używaniem języka ojczystego i dodatkowych języków.

Uznając fakt, że okres przymusowego wysiedlenia staje się coraz dłuższy, a dana przesiedlona ludność często jest wielokrotnie przesiedlana, należy usprawnić kwestię mobilności i akredytacji między różnymi systemami edukacji oraz w ramach jednego

³⁸ COM(2002) 116, komunikat „Edukacja i szkolenia w kontekście ograniczania ubóstwa w krajach rozwijających się”.

³⁹ Tamże.

systemu edukacji⁴⁰. Brak dokumentów nie powinien stanowić przeszkody w uzyskaniu przez przesiedlone dzieci i osoby młode dostępu do edukacji w odpowiednim czasie, tj. w momencie przyjazdu, i należy stworzyć procedury w celu zapewnienia, aby żaden system akredytacji nie był nadrzędny względem prawa do nauki. W szczególności nie można odmawiać dostępu do szkolnictwa edukacyjnego na podstawie wyników egzaminów⁴¹. Zamiast tego należy stosować odpowiednie mechanizmy oceny, aby określić, w jaki sposób dostęp i wsparcie można udoskonalić, oraz aby zapewnić dane na potrzeby kształtowania polityki. Jednocześnie wszystkie osoby młode muszą mieć możliwość przystąpienia do egzaminów i uzyskania dyplomu, który zazwyczaj stanowi podstawę dalszych możliwości edukacyjnych i szans na zatrudnienie.

UE zobowiązuje się do zapewnienia sprzyjającego włączeniu społecznemu, sprawiedliwego, wysokiej jakości szkolnictwa podstawowego i kształcenia średniego, i rozumie, że podstawowe umiejętności, takie jak podstawowe umiejętności czytania i pisanie oraz rozumowania matematycznego, stanowią kluczowe elementy dalszej edukacji.⁴²

UE uznaje również znaczenie powiązanych z rynkiem pracy kształcenia i szkolenia technicznego i zawodowego oraz szkolnictwa wyższego⁴³. W ramach rozwoju umiejętności i szkoleń z zakresu umiejętności przystosowania zawodowego w czasie kryzysów należy uwzględniać społeczno-ekonomiczną presję, jakiej poddawane są osoby uczące się, taką jak praca dzieci, ograniczone przemieszczanie się i normy związane z płcią. Zobowiązania UE do rozwijania umiejętności i promowania umiejętności przystosowania zawodowego, godnej pracy i przyzwoitych warunków życia, wskazują na potrzebę zapewnienia równych szans zarówno dla młodych kobiet, jak i dla młodych mężczyzn, a także dla innych grup defaworyzowanych.

UE będzie nadal wspierać specjalne partnerstwa na rzecz badań naukowych i uczenia się, aby wzmocnić bazę dowodową tego sektora. W tym kontekście można dążyć do osiągnięcia synergii z unijnym programem ramowym w zakresie badań naukowych i innowacji w celu sprostania wyzwaniom związanym z edukacją w sytuacjach nadzwyczajnych i kryzysowych w ramach działań zewnętrznych UE.

Przykłady dobrych praktyk:

W Iraku UE wspiera reformę systemu kształcenia i szkolenia technicznego i zawodowego, aby zwiększyć jego konkurencyjność i znaczenie zgodnie z normami międzynarodowymi.

W 2018 r. UE uruchomiła inicjatywę „Budowa odporności: możliwości edukacyjne na obszarach niestabilnych i dotkniętych kryzysem”. Na tę inicjatywę – obejmującą badania naukowe i wielopaństwowe programowanie prowadzone w siedmiu państwach w Afryce – przeznaczono około 20 mln EUR na okres 4 lat.

W Kenii UE wspiera programy szkoleń umożliwiające uchodźcom z Somalii uzyskanie akredytacji nauczycieli w obozie dla uchodźców w Kakumie. Nauczyciele korzystają z technologii informacyjnych, aby realizować program szkoleń dla nauczycieli w ramach nauczania na odległość.

⁴⁰ Można wzorować się na sporządzonym przez Komisję Europejską Planie działania na rzecz integracji obywateli państw trzecich, w którym jako priorytety Komisja określiła: wsparcie na rzecz możliwie najwcześniejszego ocenienia, potwierdzenia i uznawania umiejętności oraz kwalifikacji akademickich i zawodowych.

⁴¹ Dotyczy to każdego testu/egzaminu, który niesie za sobą konsekwencje dla osoby do niego podchodzącej (ważne egzaminy), takim egzaminem jest na przykład egzamin wstępny.

⁴² COM(2002) 116, komunikat „Edukacja i szkolenia w kontekście ograniczania ubóstwa w krajach rozwijających się”.

⁴³ Tamże.

Kluczowe działania służące poprawie jakości edukacji:

- wspieranie inicjatyw w celu umożliwienia certyfikacji, mobilności, akredytacji, uznawania i przechodzenia przesiedlonych dzieci i osób młodych między systemami edukacji, a także działań zapewniających, aby dzieci mogły realizować i kontynuować różne ścieżki kształcenia formalnego i pozaformalnego;
- propagowanie i wspieranie reformy systemu edukacji, szczególnie reformy programu nauczania, aby dostosować go do zmieniających się potrzeb w zakresie sytuacji nadzwyczajnych i w czasie przedłużających się kryzysów, między innymi przez zwiększanie liczby i poprawę kwalifikacji pracowników dydaktycznych, aby sprostać potrzebom osób uczących się w sytuacjach nadzwyczajnych i kryzysowych, oraz przez wprowadzanie przyspieszonych programów nauczania dla dzieci, które straciły lata edukacji;
- wspieranie działań, w ramach których wykorzystuje się technologie informacyjne i ogólnodostępne zasoby edukacyjne w celu zapewnienia dostępu do cyfrowego uczenia się, wymiany wirtualnej i innych innowacji;
- wspieranie kształcenia i szkolenia technicznego i zawodowego powiązanego z umiejętnościami i źródłami utrzymania, uwzględniającego szczególne potrzeby młodych kobiet i mężczyzn, włączonego do praktycznej nauki i istotnego z punktu widzenia źródeł utrzymania;
- wspieranie mechanizmów wymiany, aktualizacji i stosowania międzynarodowych norm⁴⁴ dotyczących edukacji w sytuacjach nadzwyczajnych i kryzysowych.

3. WNIOSEK

W ostatnich latach coraz większą uwagę poświęca się kwestii edukacji w sytuacjach nadzwyczajnych i kryzysowych poza UE, co odzwierciedla alarmującą i rosnącą skalę potrzeb i wyzwań, które należy zaspokoić. W niniejszym komunikacie określa się całościowe i skuteczne ramy polityki wskazujące sposób, w jaki UE może realizować działania i wykorzystywać swoją wiodącą pozycję w tej dziedzinie polityki. Na poparcie tego ambitnego założenia przedstawiono przykłady dzieci i osób młodych, które pokonują przeciwności losu, aby kontynuować naukę.

Komisja, przy wsparciu ze strony Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (ESDZ), w tym delegatur UE, będzie aktywnie angażować państwa członkowskie, państwa trzecie, organizacje międzynarodowe oraz podmioty sektora publicznego i prywatnego w promowanie i wspieranie wydajniejszej i skuteczniejszej współpracy i koordynacji na rzecz szybszego, bardziej przewidywalnego i trwałego wsparcia edukacji w sytuacjach nadzwyczajnych i w czasie przedłużających się kryzysów. W ten sposób służby Komisji i ESDZ będą również promować osiągnięcie celów nowego Europejskiego konsensu w sprawie rozwoju i komunikatu dotyczącego godnego życia. Kluczową rolę w tym zakresie odgrywają państwa członkowskie.

Komisja zachęca Parlament Europejski do zapoznania się z kierunkami polityki wyznaczonymi w niniejszym komunikacie oraz zwraca się do Rady o ich zatwierdzenie w konkluzjach Rady.

⁴⁴ Takich jak minimalne normy w dziedzinie edukacji Międzyagencyjnej Sieci ds. Edukacji w Sytuacjach Nadzwyczajnych (Inter-Agency Network for Education in Emergencies): gotowość, działanie i odbudowa. 2010 r.